

EKONOMİNİN SEYİR DEFTERİ

**KREDİ AKIŞINI YENİDEN SAĞLAYARAK
BÜYÜME SÜRECİ NASIL BAŞLATILABİLİR?**

**SORUNLU FİNANSAL VARLIKLARIN YENİDEN
YAPILANDIRILMASI PROGRAMI ÖNERİSİ
(TÜRK TARP'I OLMADAN TOPARLANMA OLUR MU?)**

İkinci Kayıt / Nisan 2019

Burak DALGIN, Güven SAK

*Bu makalede ifade edilen fikirler, sadece yazar(lar)ın görüşleridir ve hiçbir şekilde
TEPAV'ın görüşlerini temsil etmemektedir.*

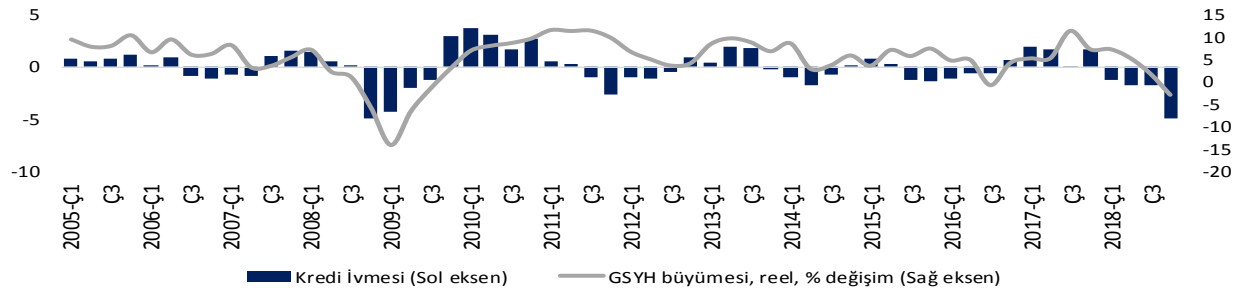
Geçtiğimiz senelerde Türkiye'nin ekonomik büyümesi esas olarak krediye artan erişimle sağlandı. Bu sebeple muhtemel bir kredi kısıtı, bilhassa kredi genişlemesinden yararlanan özel sektör için önemli bir risk teşkil ediyor. Hem gelişmiş hem de yükselen ekonomilerin deneyimlerinden biliyoruz ki, yüksek borç yükü varken yaşanan bir resesyondan çıkış genellikle uzun sürüyor. Bu süreyi düşürmek bankaların kredi vermesini engelleyen kısıtların ortadan kaldırılması ile mümkün. Türkiye'de de durum böyle. Ancak sınırlı kaynaklar ve bankacılık sektörünün cazip olmayan karlılığı göz önüne alındığında bunun kendiliğinden gerçekleşmesi zor görünüyor. Bu nedenle, banka bilançolarındaki sorunlu varlıkların hızla ve yetkin bir şekilde bilançolardan çıkarılması gerekiyor. Doğal olarak, bu süreç ancak rasyonel, öngörülebilir ve piyasa dostu makroekonomik bir çerçeve ve mevzuat / yargı desteği ile birlikte işe yarayabilir.

Bu yazıda, sorunlu finansal varlıklar konusunu çözmek için bir kamu kesimi-özel sektör ortaklığı yaklaşımı öneriyoruz. Bu yaklaşımla (i) özel sektör rekabetçiliğinin tesisi (zombilerin ortadan kaldırılması, ölçekli firmaların yaratılması) ve desteklenmesi (istihdam, ticari kapasite, değer zincirleri); (ii) serbest kalan sermaye sayesinde bankaların yeni kredi verebilir hale gelmesi; (iii) bağımsız, şeffaf ve performans odaklı bir mekanizma aracılığıyla vergi mükelleflerinin parasının etkin bir şekilde kullanılması; (iv) yabancı fon kaynaklarının harekete geçirilmesi; ve (v) piyasaya güçlü bir sinyal gönderilmesi amaçlanıyor. Sorunlu varlık programları konusunda, küresel krizin akabinde, EBRD ve IFC'nin ciddi deneyim biriktirdiğini de bu vesileyle belirtelim.

I. KREDİ KAYNAKLI EKONOMİK BÜYÜME

Son on yılda, Türkiye'nin yıllık reel büyüme oranı yüzde 5'in üzerindeydi. Bu, temel olarak, verimlilik artışından ziyade, kaynakların (özellikle kredilerin) artışından kaynaklandı.

Şekil 1 Reel GSYH ve kredi ivmesi¹, çeyreklik, 2005-2018

Kaynak: BDDK, TURKSTAT, TEPAV hesaplamaları

¹ TCMB'nin "GSYH Büyümesi ve Kredi Verileri", Çalışma Raporu No: 13/27'ye göre, yeni borçlanma ile yeni borçlanmadaki değişim arasındaki korelasyon olarak tanımlanmaktadır.

EKONOMİNİN SEYİR DEFTERİ

Kredi Akışını Yeniden Sağlayarak Büyüme Süreci Nasıl Başlatılabilir?
Sorunlu Finansal Varlıkların Yeniden Yapılandırılması Programı Önerisi
(Türk TARP'ı olmadan toparlanma olur mu?)
İkinci Kayıt / Nisan 2019

tepav

Kredi akışı, hem dış ödemeler dengesi hem de yerli finansal sistem açısından çok önemliydi. Yabancı kreditorlerin Türkiye'ye 2009 ve 2018 yılları arasında sağladığı fon (yani kümülatif cari işlemler açığı) 426 milyar dolardan fazlaydı (2018 GSYH'nin yarısından fazlası). Özel sektör bu kaynağın önemli bir alıcısıydı: finans-dışı sektörün döviz yükümlülükleri, 2008 yılında 151 milyar dolardan on yıl sonra, iki katından fazla, 321 milyar dolara katlandı.²

Hali hazırda reel sektör döviz açığı 200 milyar dolara vardı (son on yılda döviz açığı / GSYH oranı üç katına çıktı).³ Döviz sepetinin (yarım dolar ve yarım Euro) 2018'de Türk Lirası karşısında 1,5 lira değer kazanması, Türk şirketleri için 300 milyar lira ek borç yükü anlamına geldi. Bu rakam, BIST 100'de işlem gören tüm şirketlerin Aralık 2018 itibariyle piyasa değerinin yarısının tahribi ile eşdeğerdir. Bununla beraber, göz önüne alınması gereken hafifletici faktörler de bulunuyor: (i) döviz pozisyon açığı döviz geliri olan işletmelerde olabilir (örneğin ihracatçılar, yabancı para cinsinden kamu destekli gelir akışları) veya finansal hedge işlemleri ile bertaraf edilmiş olabilir; (ii) şirketler kesimi toplamda, kısa vadeli yükümlülüklerden daha fazla kısa vadeli yabancı para varlıklara sahiptir; (iii) sermayedarlar kendilerine ait döviz varlıklarını, bilhassa şahsi kefaletli kredilerin ödemesinde kullanabilirler; ve (iii) borç oldukça yoğunlaşmış durumdadır - Şubat 2018 itibariyle, 500 milyon doların üzerinde borcu olan 90 şirket toplam bakiyenin 1 / 3'ünü oluştururken, 15-500 milyon dolar borcu olan 2.200 şirket ise bakiyenin ½'sini oluşturmaktadır. TCMB'ye göre ise, 15 milyon doların altında borcu olan 20.000 firma ise geri kalan (toplam yüzde 15'i) borcu oluşturmaktadır.⁴

Şekil 2 Reel sektör döviz pozisyonu, milyar ABD \$, 2004-2018

	2004	2008	2012	2016	2017	Eki.18
YP Varlıklar	38	80	89	99	115	118
Mevduatlar	25	60	61	68	78	76
İhracat Alacakları	6	9	12	12	15	17
DYY	6	11	16	19	21	24
YP Yükümlülükler	57	151	226	305	329	321
Krediler	47	136	203	272	288	281
İç Krediler	20	48	122	178	183	173
Dış Krediler	27	88	82	94	105	108
İthalat Borçları	9	15	22	33	41	40
Net YP Pozisyonu	-19	-71	-137	-206	-214	-203
<i>Net YP Pozisyonu/GSYH</i>	-8	-9,2	-15,6	-23,9	-25,1	-24,7

Kaynak: Morgan Stanley, TEPAV görselleştirmesi

Yerli bankalar da reel sektördeki bu eğilimi takip etmiştir. Türk bankalarının bilanço büyüklüğü Ocak 2009'da 723 milyar TL'den (447 milyar \$), Ocak 2019'da 3.9 trilyon TL'ye (746 milyar TL)

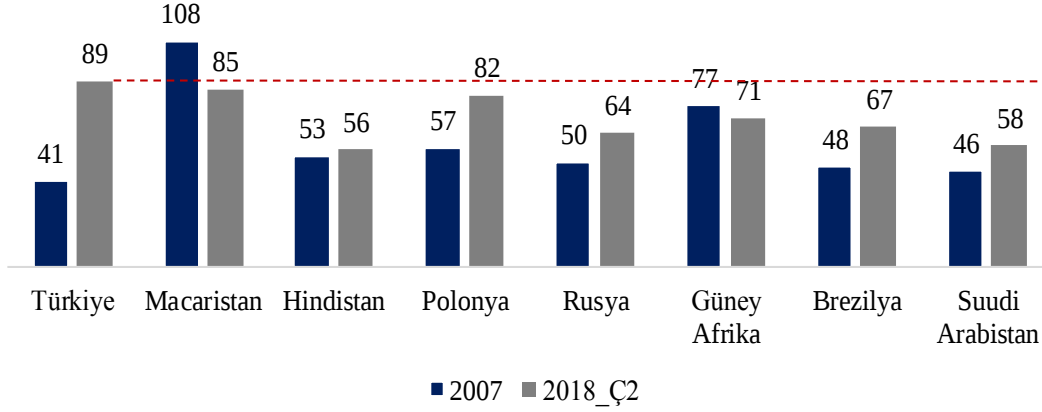
² TCMB, Parasal ve Finansal İstatistikler

³ Ibid

⁴ Hürriyet (2018, Haziran 1). 44 bin şirket yasaklı. <http://www.hurriyet.com.tr/ekonomi/44-bin-sirket-yasakli-40854226> sitesinden alındı

yükselmiştir. Aynı dönem içerisinde, kurumsal krediler ise 366 milyar TL'den (226 milyar \$) 2.4 trilyon TL'ye (459 milyar \$) ulaşmıştır. Morgan Stanley'in de belirttiği gibi, Türk özel sektörü, Doğu Avrupalı benzerleri hariç, gelişmekte olan piyasalar arasında en yüksek kaldıraçlı (borç / GSYH) piyasalardan biri haline gelmiştir.⁵

Şekil 3 Finans dışı özel sektöre toplam kredi, % GSYH, 2007-2018

Kaynak: Morgan Stanley, TEPAV görselleştirmesi

II. YENİ NORMAL?

Son veriler (bkz. aşağıdaki Şekil 5), krediye erişimin eskisi kadar kolay olmadığını ve bundan sonra da olamayabileceğini göstermektedir. Kredinin Türk ekonomik büyümesindeki baskın rolü göz önüne alındığında, bu konu ekonomik büyümede, özel sektör sürdürülebilirliğinde ve istihdam yaratmada zorluk çıkaracaktır.

Ödemeler dengesi tarafında, muhtemel bir Fed sıkılaştırması (şimdilik ertelenmiş görünüyor), gelişmekte olan piyasalara bakış açısında değişim veya jeopolitik gelişmeler, finansmanın mevcudiyeti, maliyeti ve kalitesi (doğrudan dış yatırım, portföy akışı veya net hata ve noksan) için risk teşkil ediyor. Üstelik Türk ekonomisi bu risklerle net uluslararası yatırım açığının GSYH'nin yaklaşık yarısını geçtiği bir zamanda karşı karşıya kalıyor.

⁵ Morgan Stanley Research (2019, Şubat). Turkey Debt Chartbook: 360-Degree View.

EKONOMİNİN SEYİR DEFTERİ

Kredi Akışını Yeniden Sağlayarak Büyüme Süreci Nasıl Başlatılabilir?
Sorunlu Finansal Varlıkların Yeniden Yapılandırılması Programı Önerisi
(Türk TARP'ı olmadan toparlanma olur mu?)
İkinci Kayıt / Nisan 2019

tepav

Şekil 4 Türkiye uluslararası yatırım pozisyonu, GSYH'ye oranı, 2002-2018

	2002	2007	2012	2017	Kas.18
Varlıklar	26	25	25	27	30
DYY	2	2	4	6	6
Portföy	0	0	0	0	0
Diğer (Kredi&Mevduat)	12	12	7	9	12
Rezerv Varlıklar	12	11	14	13	12
Yükümlülükler	62	71	73	82	76
DYY	8	23	22	23	17
Portföy	10	18	21	20	18
Özkaynak	1	9	8	6	4
Borçlanma Senetleri	9	8	12	14	14
Diğer (Krediler)	44	30	31	38	41
Net Uluslararası Yatırım Pozisyonu	-36	-46	-49	-54	-46

Kaynak: Morgan Stanley, TEPAV görselleştirmesi

Hem reel sektörün döviz cinsinden borçlanma konusundaki isteksizliği hem de ithalattaki gerileme nedeniyle dış finansman talebindeki azalış, bu riski kısmen hafifletti. Temmuz 2018'den bu yana ithalat yüzde 20'den fazla daralma gösterdi. Son 12 aylık cari işlemler açığı, 2018'in başında 60 milyar dolardan 20 milyar dolar seviyelerine geriledi. Buna bağlı olarak, son on yılda yüzde 5 civarında olan cari işlemler açığının TCMB'nin Şubat 2019'daki Beklenti Anketlerine göre 2019 senesi için GSYH'nin yüzde 3'üne tekabül etmesi beklenmektedir.⁶ Ancak, bütün bunların temel sebebi politika tercihlerinden ziyade ekonomik daralmanın etkisidir.

Yurt içi finansman tarafında ise krediler ve kritik bir GSYH bileşeni olan özel tüketim gerileme gösteriyor. BDDK verilerine göre, toplam krediler, 2018 yılının son dört ayında çeyreklik bazda yüzde 7,5 oranında küçülmüştür. Bu esnada Türkiye, Global Mali Kriz'den bu yana ilk kez resmen resesyona (iki ardışık çeyrek ekonomik daralma) girmiştir. Özel tüketimde yıllık düşüş 2018'in 4. çeyreğinde yüzde 8,9 olmuştur. İstihdam üzerindeki etki de ayrıca önemlidir: Türk ekonomisi 2018'de 600 binin üzerinde istihdam kaybetmiştir (en son istihdam kaybı 2009'da 50 bin adet ile olmuştu ve ekonomi o zamandan bu yana ortalama yılda 850 bin iş yaratmıştı.).⁷

Maruz kalınan risk, olumsuz bir geri besleme döngüsünün başlamasıdır: kredi kıtlığı, ekonomik daralmaya neden olur ve özel sektör temerrütlerini tetikler ve/veya ekonomik kapasite kaybına yol açar (tesis, ekipman ya da eğitimli personel kaybı), bankaları alacak tahsil edemez hale getirir ve mali sektör bilançolarını sarsar, buna bağlı olarak da kredi kıtlığı daha da artar.

⁶ TCMB (2019, Şubat). Beklenti Anketi.

⁷ TÜİK, İşgücü İstatistikleri

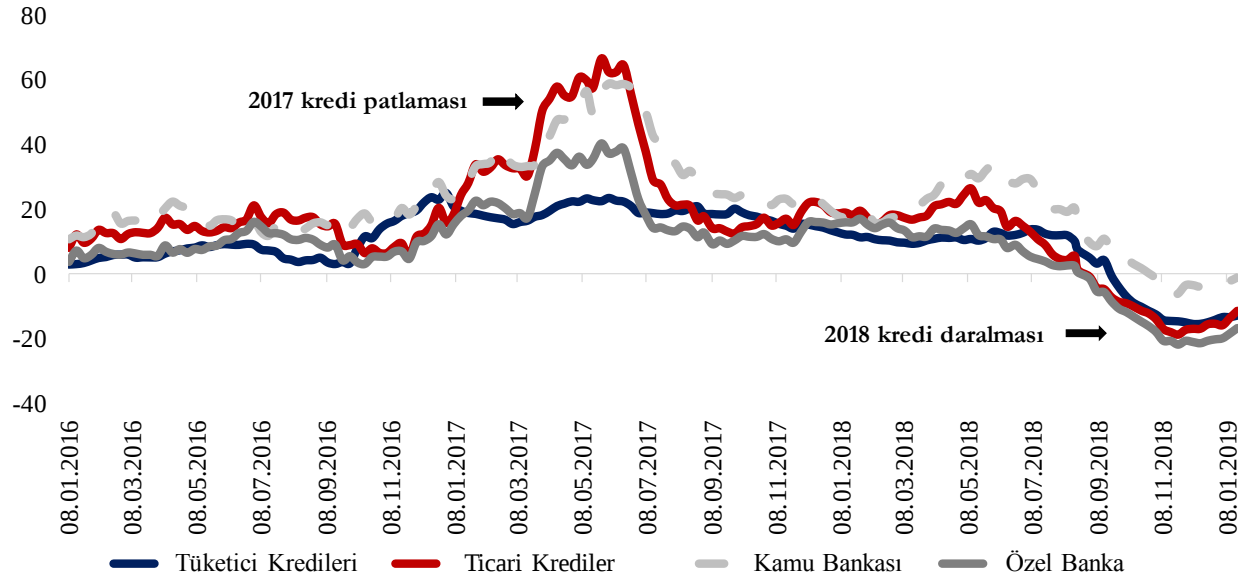
EKONOMİNİN SEYİR DEFTERİ

Kredi Akışını Yeniden Sağlayarak Büyüme Süreci Nasıl Başlatılabilir?
Sorunlu Finansal Varlıkların Yeniden Yapılandırılması Programı Önerisi
(Türk TARP'ı olmadan toparlanma olur mu?)
İkinci Kayıt / Nisan 2019

tepav

Kredi vermedeki yaşanan son iyileşme ümit verici bir gösterge olmuştur. Bununla birlikte, bu durum neredeyse münhasıran, devlet bankalarının sağladığı TL kredilerden kaynaklanmaktadır. Özel bankalar devlet bankalarına katıl(a)mazsa, kredi büyümesi sürdürülebilir olmaz. Bankaların bu konudaki iştahsızlığının nedenlerini anlamak ve yapısal sorunları ele almak sağlıklı bir iyileşme için şarttır.

Şekil 5 Toplam TL Kredileri (% , 13-haftalık hareketli ortalama, yıllıklandırılmış), 2016-2019

Kaynak: Turkey Data Monitor, TEPAV görselleştirmesi

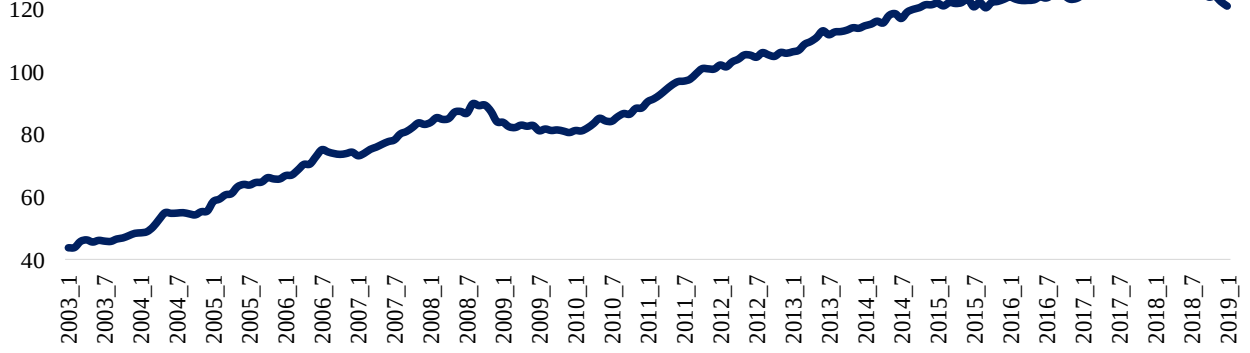
Birincisi, kaynak yokluğudur. Türk bankaları zaten kendilerinde bulunan TL'den daha fazlasını borç vermişlerdir: TL kredi / mevduat oranı 2019 yılı itibariyle yüzde 116'dır. Daha fazla TL kaynak sağlamak için dövizlerini uluslararası piyasalarda takas etmeleri gerekecektir. Bu ihtiyaç, yerli mevduat sahiplerinin döviz hesaplarına geçişi ile daha da artmıştır. Döviz spekülasyonları için swap maliyetlerini hızla artıran düzenlemeler, bankaların TL kredi verme kabiliyetini engelleyebilir. 28 Aralık 2018 ve 8 Mart 2019 tarihleri arasında, TL krediler 36 milyar TL artarken (oysa TL mevduat sabit), döviz krediler yatay kalmıştır (oysa döviz mevduat 7 milyar dolar arttı).

EKONOMİNİN SEYİR DEFTERİ

Kredi Akışını Yeniden Sağlayarak Büyüme Süreci Nasıl Başlatılabilir?
Sorunlu Finansal Varlıkların Yeniden Yapılandırılması Programı Önerisi
(Türk TARP'ı olmadan toparlanma olur mu?)
İkinci Kayıt / Nisan 2019

tepav

Şekil 6 TL Kredi mevduat oranı, aylık, %, 2002-2019

Kaynak: TCMB, TEPAV görselleştirmesi

Şekil 7 YP mevduatının toplam mevduat içindeki payı, %, 2002-2018

Kaynak: TCMB, TEPAV görselleştirmesi

İkinci olarak, bankalar yeterince kar edememiş ve hissedarlarını ek sermaye koymaya teşvik edememiştir. Banka öz kaynak kârlılığı (ROE) enflasyonun, TL'deki değer kaybının ve hatta mevduat faiz oranlarının (yani, kendi finansman maliyetinin) altında olmuştur. Tasarruflarını bankaya yatırmış olan bir sade vatandaş, aldığı daha düşük riski (sabit gelir, devlet garantisi) hesaba katmadan bile, banka sahiplerinden fazla getiri elde etmiştir.

Şekil 8 Banka öz sermaye karlılığı (ROE), %, 2018-2019

	Oca.18	Nis.18	Tem.18	Eki.18	Ara.18	Oca.19
Sektör	14,9	15,3	13,7	13,4	9,0	9,1
Özel	16,4	14,4	15,5	13,6	8,4	10,3
Kamu	16,0	18,4	9,8	9,3	13,3	4,5

Kaynak: HSBC, Morgan Stanley, TEPAV görselleştirmesi

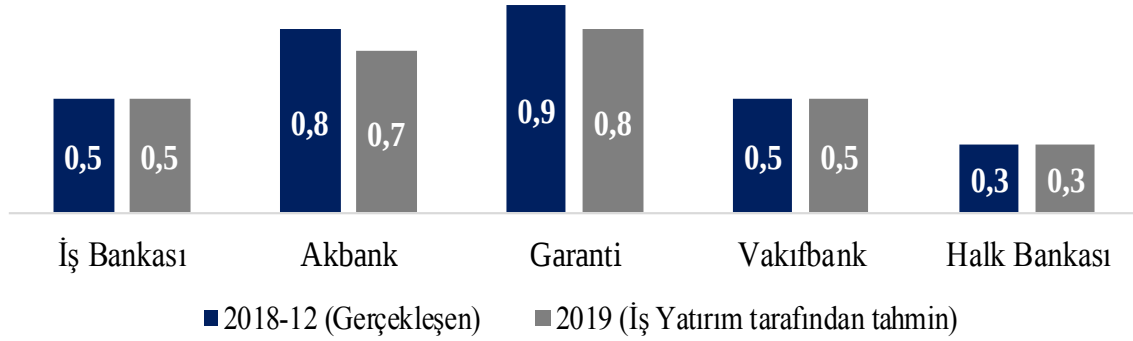
EKONOMİNİN SEYİR DEFTERİ

Kredi Akışını Yeniden Sağlayarak Büyüme Süreci Nasıl Başlatılabilir?
Sorunlu Finansal Varlıkların Yeniden Yapılandırılması Programı Önerisi
(Türk TARP'ı olmadan toparlanma olur mu?)
İkinci Kayıt / Nisan 2019

tepav

Bunun doğal sonucu olarak, bankalar defter değerlerine göre önemli iskontoyla işlem görüyorlar. Bu, artan fonlama maliyetlerini kredilere yansıtamamaları ve mevcut bilançolarında (bugünün standartlarına göre) nispeten düşük getiri sağlayan krediler, takipteki krediler (donuk kredi) veya “izleme listesindeki” krediler olmasından kaynaklanmaktadır (aşağıda daha detaylı değinilecek).

Şekil 9 Banka piyasa değeri / defter değeri oranı, %, 2018 (Gerçekleşen) – 2019 (İş Yatırım tarafından tahmin)

Kaynak: İş Yatırım, TEPAV görselleştirmesi

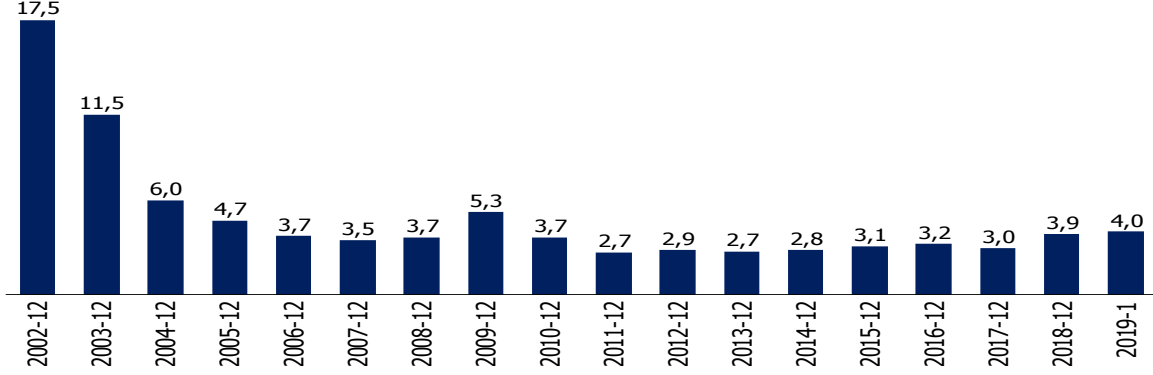
Üçüncüsü, yapılandırmalar ve donuk kredi / izlenen kredilerdeki muhtemel artışlar bankaların borç verme kabiliyetini sınırlamaktadır. Türkiye Bankalar Birliği Başkanı Sn. Hüseyin Aydın, 2018'deki yeniden yapılandırmaların 120 milyar TL'lik bir tutarda olduğunu ve bunun da Türk kurumsal kredi defterinin yüzde 6,4'üne tekabül ettiğini belirtmiştir. Doğal olarak, yeniden yapılandırmalara ihtiyaç vardır, ancak nakit tahsilatlarındaki gecikmeler bankaların yeni kredi verme kabiliyetini sınırlamaktadır. Bankacılık sistemi kaynaklarını büyütemediğinde, yapılandırma sıfır toplamı bir oyuna dönüşür- bir firmanın kredi yapılandırılması diğer bir firma için kredi kıtlığına dönüşür.

EKONOMİNİN SEYİR DEFTERİ

Kredi Akışını Yeniden Sağlayarak Büyüme Süreci Nasıl Başlatılabilir?
Sorunlu Finansal Varlıkların Yeniden Yapılandırılması Programı Önerisi
(Türk TARP'ı olmadan toparlanma olur mu?)
İkinci Kayıt / Nisan 2019

tepav

Şekil 10 Takipteki krediler oranı, %, 2002-2019

Kaynak: BDDK, TEPAV görselleştirmesi

Takipteki kredilerin toplam kredilere oranı, bir ekonominin kredibilitesini, bankalardaki varlık kalitesini ve risk seviyesini gösterir. Takipteki alacaklar (ve aşağıda belirtilen yakın izleme listesindeki krediler) hem likidite hem de sermaye yeterliliği nedenlerinden dolayı kredi büyümesini engellemektedir. Likidite konusunda, daha az tahsilat, özellikle fonlama (mevduat) ve krediler arasındaki vade uyumsuzluğu göz önüne alındığında, daha az borç verebilme kabiliyeti anlamına gelir. Sermaye yeterliliği konusunda, takipteki alacaklar için tahsis edilen banka sermayesi veya yazılan zarar da yeni borç verme kabiliyetinin düştüğü anlamına gelir. Kayıp banka sermayesi, bihassa banka bilançolarının yüksek kaldırıcı göz önüne alındığında, 10 kata kadar daha az borç verme anlamına gelir.

Takipteki alacaklar 2018 yılındaki toplam kredilerin yaklaşık yüzde 4'ünü oluşturmaktaydı. Bu, son dönem ortalamasından biraz daha yüksek olsa da 2009 seviyesinden daha düşük ve 2001 krizi sonrası seviyeden çok daha düşük bir rakamdır. Ancak, TL hacmi açısından bakıldığında (100 milyar TL'den biraz daha az) takipteki alacaklar geçtiğimiz yıl yüzde 50 büyüme göstermiştir. Bunun temel sebepleri 2018'deki KGF (Kredi Garanti Fonu) girişimi ile toplam kredilerdeki keskin artış ve kurumsal ve KOBİ kesimlerindeki anlamlı artıştır (2014'ten bu yana takipteki kredilerin toplam kredilerdeki payı ikiye katlandı).

BDDK'nın stres testinde öngördüğü gibi takipteki alacakların yüzde 6'ya veya Standart ve Poor's'un belirttiği gibi yüzde 8'e çıkması, bankaların borç verme kabiliyeti üzerinde anlamlı etkilere neden olacaktır.⁸ Capital Economics şöyle demektedir: "Sektöre yeniden sermayelendirme gerekmesi için önce Türkiye'nin takipteki alacaklarının yüzde 12'ye çıkması

⁸ G. Forss & M. Rybnikov (2019, Mart). *S&P Global Ratings*. Black Sea Trade And Development Bank Outlook Revised To Positive On Prospects For Wider Policy Role; Ratings Affirmed.

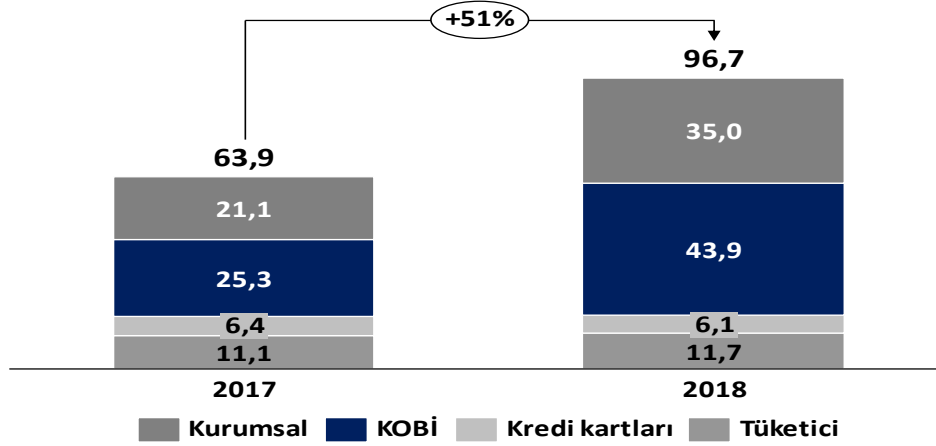
EKONOMİNİN SEYİR DEFTERİ

Kredi Akışını Yeniden Sağlayarak Büyüme Süreci Nasıl Başlatılabilir?
Sorunlu Finansal Varlıkların Yeniden Yapılandırılması Programı Önerisi
(Türk TARP'ı olmadan toparlanma olur mu?)
İkinci Kayıt / Nisan 2019

tepav

gerekir.⁹ Takipteki alacak oranının yüzde 16'ya yükselmesi durumunda ise - küresel finansal krizin ardından Macaristan, Letonya ve Bulgaristan'da görüldüğü gibi - bu, Tier 1 sermaye oranını yüzde 2,4'e düşürür ve bankaların GSYH'nın yüzde 2,9'u kadar bir miktarda yeniden sermayelendirilmesini gerektirir. Türkiye'nin görece sağlıklı kamu maliyesi- bütçe açığı GSYH'nın yüzde 2'si ve kamu borcu yüzde 30'u civarında - bu maliyet ile muhtemelen başa çıkabileceği anlamına geliyor.”.

Şekil 11 Takipteki kredi hacmi, Türkiye, TL milyar, 2017-2018

Kaynak: PriceWaterhouseCoopers, TEPAV görselleştirmesi

Bir mukayese olarak, White & Case'e göre, 2018 yılının ilk çeyreğinde Avrupa bankalarındaki takipteki kredilerin oranı yüzde 4,8'di.¹⁰ Ancak, ülkeler bazında oranlardaki farklılık, genel ekonomik performansın (özellikle Güney Avrupa'da) ve farklı düzenleme standartlarının önemli etkisini vurgulamaktadır.

⁹ Capital Economics (2018, Ağustos 13). Where do the risks in Turkey's banking sector lie?. Emerging Europe Economics Update

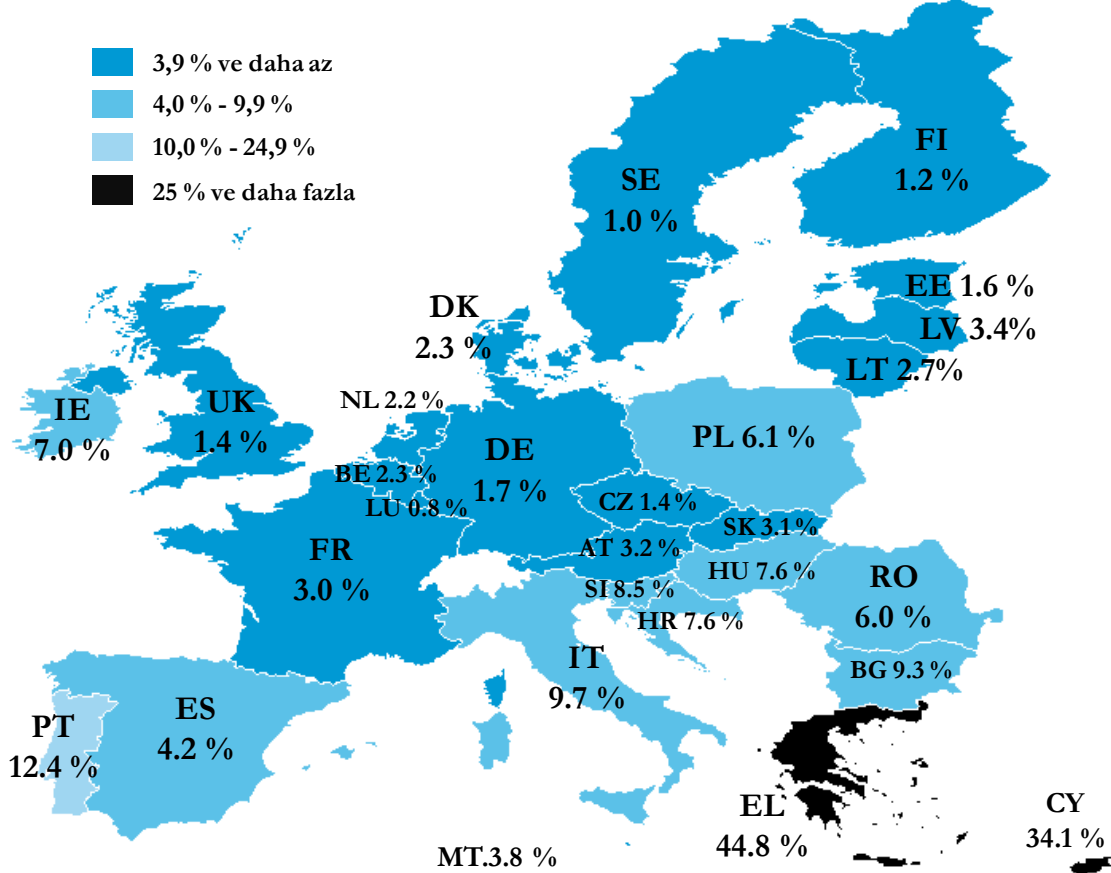
¹⁰ White & Case (2019). Europe reaches for a new normal on NPLs.

EKONOMİNİN SEYİR DEFTERİ

Kredi Akışını Yeniden Sağlayarak Büyüme Süreci Nasıl Başlatılabilir?
Sorunlu Finansal Varlıkların Yeniden Yapılandırılması Programı Önerisi
(Türk TARP'ı olmadan toparlanma olur mu?)
İkinci Kayıt / Nisan 2019

tepav

Şekil 12 Takipteki krediler, Avrupa Bölgesi, 30 Haziran 2018

Kaynak: White & Case NPL raporu, TEPAV görselleştirmesi

Takipteki kredilere ek olarak, izleme listesindeki ("Kategori II") krediler, bankaların borç verme kabiliyetini sınırlandıran bir başka etkidir. Bu krediler, önemli bir seviyeye ulaşmıştır: takipteki kredilerin büyüklüğünün iki katından veya Türkiye GSYH'nin yüzde 6,4'ünden daha fazladır. Kredi yapılandırılmaları, Ağustos 2018'den bu yana 1.500'den fazla konkordato başvurusu olması ve reel sektördeki mali sıkıntıları düşününce, bu seviye bir sürpriz değildir.

Bununla birlikte, 2018'in başında güncellenen UFRS 9 standartları da izleme listesi hacminin artmasında etkili olmuştur. Bu düzenleme öncesinde, bankalar ancak gerçekleşen bir sorun sonrasında zarar yazıyordu. UFRS 9, bankaların daha geniş bir bilgi kümesini göz önünde bulundurmalarını sağlayan ve ileriye dönük bir bakış açısı getirdi, böylelikle kayıpların daha erken tanınmasına neden oldu. Ayrıca, BDO denetim ve vergi firmasının belirttiği gibi, UFRS 9

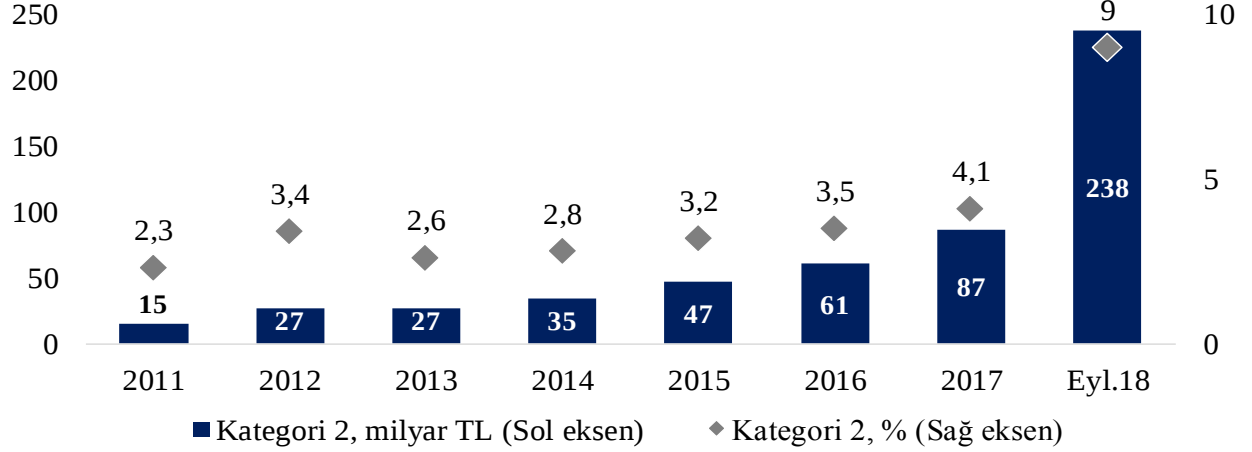
EKONOMİNİN SEYİR DEFTERİ

Kredi Akışını Yeniden Sağlayarak Büyüme Süreci Nasıl Başlatılabilir?
Sorunlu Finansal Varlıkların Yeniden Yapılandırılması Programı Önerisi
(Türk TARP'ı olmadan toparlanma olur mu?)
İkinci Kayıt / Nisan 2019

tepav

“zarar yazma gerekliliklerinin kapsamını genişletmektedir- örneğin, verilen belirli kredi taahhütleri ve finansal teminatlar şimdi bu yeni gerekliliklerin kapsamında olacaktır”.¹¹

Şekil 13 Yakın izlemedeki kredi (Kategori 2) hacmi, milyar TL, 2011-2018

Kaynak: PriceWaterhouseCoopers, TEPAV görselleştirmesi

III. GENEL ÇERÇEVE

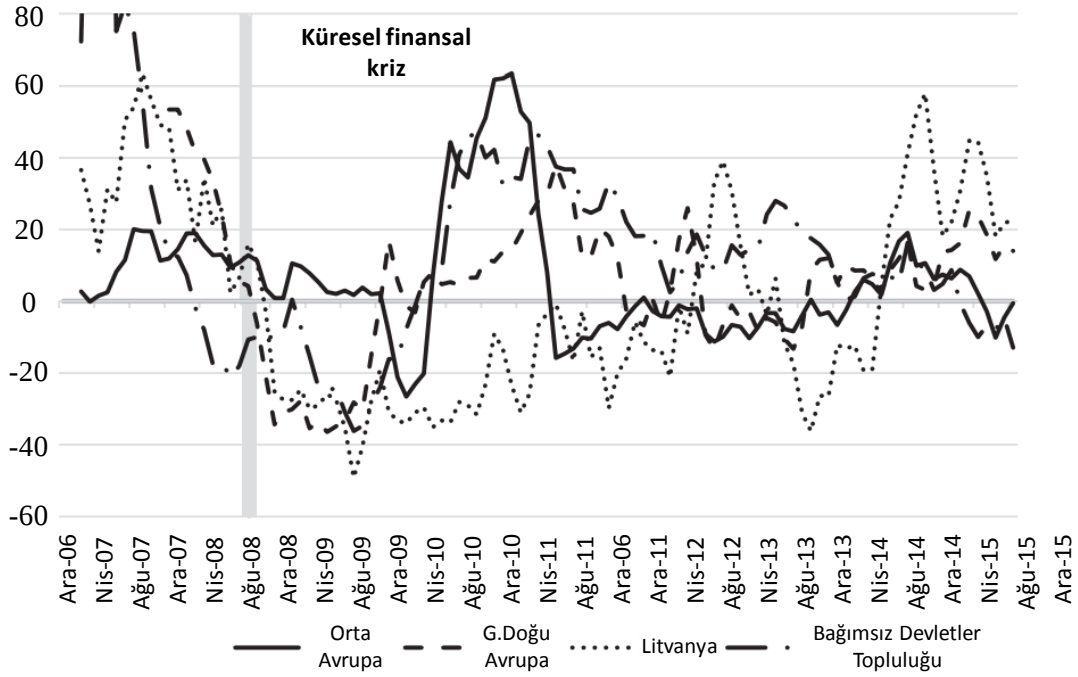
Krediye erişimde uzun süreli bir düşüş, Türk ekonomisinde (ve özellikle de reel sektörde) ciddi olumsuz etkilere neden olacaktır. Yukarıda da belirtildiği gibi, 2001'den farklı olarak, borç yükü, esas olarak kamuda (ya da hane halkında) değil şirketlerdedir. Türk kamu maliyesi belli bir manevra alanına sahiptir: Kamu borcu GSYH'nin yüzde 30'unun biraz üzerindedir ve bu oran AB'de yüzde 80 düzeyindedir, bütçe açığı ise GSYH'nin yüzde 2'si civarındadır. Mevcut mali manevra alanının büyüklüğü bu serinin Ocak ayında çıkarılan ilk günlüğünde derin bir şekilde tartışılmıştır: “Maliye Politikasında Manevra Alanı Var mı?” Sorun esas olarak şirketler tarafından hissedileceğinden, çözümün de kurumlara hitap etmesi gerekmektedir.

Türkiye, kriz yıllarından hemen sonra yüksek büyüme oranlarına hızlı bir şekilde geri dönen, V-şeklindeki toparlanmalara alışkındır. İş dünyası 2019'da da benzer bir performans görmeyi ummaktadır. Ancak, borç yüküyle birlikte girilen ekonomik durgunlukların akabinde genellikle U veya L şeklinde toparlanmalar gözlenmektedir. Şekil 14'te görüldüğü gibi, Küresel Mali Kriz'den sonra borç fazlası sorunu yaşayan Orta ve Güneydoğu Avrupa'da banka kredileri, belirli bir borç ödeme (deleveraging) ve yerli mevduat birikimi gerçekleşinceye kadar sabit kalmıştır. Türkiye'de

¹¹ BDO (2017, Eylül 20). Makale: IFRS 9 Explained – the new expected credit loss mode. <https://www.bdo.co.uk/en-gb/insights/business-edge/business-edge-2017/ifrs-9-explained-the-new-expected>.

benzer bir durum yaşanması, yeni istihdam yaratılmasını engelleyen ve Türk özel sektörünün üretim kapasitesini riske atan, trend altı büyüme anlamına gelir. Zamanında ve yetkin eylem alma, kredi akışını ve büyümeyi sürdürülebilir temelde yeniden canlandırmanın anahtarıdır.

Şekil 14 Orta ve Güneydoğu Avrupa'da reel sektöre yeni banka kredileri, yıldan yıla büyüme oranlarının üç aylık hareketli ortalaması, Aralık 2006-2015

Kaynak: M. Holzner (2017). The Financial Effects of the Crisis in European Emerging Markets. In: Havlik P., Iwasaki I. (eds) Economics of European Crises and Emerging Markets.

IV. BİZ NE YAPTIK, DİĞERLERİ NE YAPTI?

Kredi verme kabiliyetinin iyileştirilmesi için sorunlu kredilerin önce banka bilançolarında tanımlanması ve sonra bu bilançolardan temizlenmesi gerekmektedir. Burada hassas bir denge gözetilmelidir. Bu süreç geciktirildiğinde, netice kredi kanallarının tıkanması (yani, gecikmiş iyileşme) olur. Ancak bu operasyonun çok agresif şekilde yapılmasının neticesi de banka sermayesini önemli ölçüde silmek ve yaygın bir krize yol açmak olabilir. Nitekim bu zorlukları ustalıkla çözen ülkeler, büyümeye devam etmekte başarılı olmuştur.

Türkiye'nin banka yeniden yapılandırması tecrübesi vardır: 2001 krizinin ardından, bankacılık sistemi güçlendirilmiştir. Devlet bankaları, ağır "görev zararları" olan sosyal yardım kuruluşları olmaktan çıkarılıp ticari faaliyet gösteren yapan bankalar haline getirildi. Bu, (i) güvenilir bir makroekonomik çerçeve oluşturarak sisteme güven tesisi; (ii) kamu sektöründe mali disiplinin sağlanması; (iii) gerektiğinde, hazine bonusu şeklinde kaynak enjeksiyonu; ve (iv) etkili bir borç takas programı yoluyla sorunlu varlıkları (esasen düşük getirili devlet borçlanma araçları) yüksek getirili olanlarla değiştirmek, sayesinde başarıya ulaştı.

Diğer ülkeler de benzer sorunlarla uğraştı. Yakın zamanlardan bir örnek olarak, ABD'de reel sektörü (örneğin, otomotiv şirketleri) desteklemek, gerek sermaye yatırımı yaparak ve gerekse sorunlu (toksik) varlıklar satın alarak finansal kurumları kurtarmak için Sorunlu Varlık Yardım Programı (TARP) kullanıldı.

TARP'ın dört ana girişimi vardı: (i) hisse alım programı (banka hisse senetleri alımları için 205 milyar dolar: Citigroup ve Bank of America hisse senetleri alımlarında 40 milyar dolar, 68 milyar dolarlık imtiyazlı AIG hissesi satın alma); (ii) ipoteğe dayalı menkul kıymet alım programı (22 milyar dolarlık toksik varlıklar); ve (iii) otomotiv endüstrisi programı (otomobil üreticilerine ve bunların finansman kollarına 80 milyar dolarlık kredi ve sermaye enjeksiyonu); ve (iv) ev sahibinin korunması ve konut kredisi garantileri (geri kalanlar).

TARP dış kaynak olmadan, sadece kamu parasıyla finanse edilmiştir. TARP, yatırımlarını korumak için ona varlık satan finansal kuruluşlardan hisse opsiyonu aldı, programa katılan şirketlerdeki üst düzey yöneticilerin maaşlarına sınırlamalar getirdi, aldığı varlıkları satmak için net bir yol haritası belirledi ve yüksek şeffaflık standartlarına uydu. Toplamda 426 milyar dolarlık yatırım yapan TARP birkaç yıl içinde 442 milyar dolarlık tahsilat yaptı. Böylelikle esasen vergi mükellefinin cebinden hiç nakit çıkmadan görevini yerine getirdi.

Bir başka örnek, 1998'deki Asya krizinden sonra Güney Kore'dir.¹² Güney Kore hükümeti yasal çerçeveyi değiştirerek, kamu fonlarını kullanarak ve Kore Varlık Yönetim Şirketi'ni (KAMCO) oluşturarak bankacılık sistemini yeniden yapılandırdı. KAMCO, standart fiyatlandırma kriterleri geliştirerek ve satın alma fiyatlarında ortalama iskontoğu artırarak banka bilançolarını temizlemede etkili oldu (teminatlı kredilerde defter değerinin yüzde 70-75'i seviyesinden yüzde 45'e, teminatsız kredilerde bakiyenin yüzde 10-20'sinden yüzde 3'e kadar). Sorunlu varlıkları bankalardan devralmak için yeniden yapılandırma yeteneklerine sahip yabancı ortakları içeren enstrümanlar oluşturuldu. Çoğu sorunlu ve borçlu firma için mahkeme dışı bir 'üstesinden gelme süreci' (workout process) başlatıldı ve 200 banka, tüm alacaklıların belli prosedürlere uymasını sağlayan bir çerçeve anlaşma imzaladı. Neticede, donuk kredilerin toplamı Mart 1998 itibarıyla

¹² N. Jassaud & K. Kang (2015). A Strategy for Developing a Market for NPLs in Italy, IMF Working Paper/15/24.

toplam kredilerin yüzde 17'sinden, 2002 yılı sonunda yüzde 2,3'üne düştü. 1998'deki yüzde 5'lik daralmanın ardından Kore, sonraki üç yılda yüzde 25 oranında büyüdü.

Diğer taraftan, meseleyle yüzleşmekten kaçınan ve sadece zaman kazanmaya çalışan ülkeler, kredi kıtlığı ve uzun süreli durgunluklar yaşadılar. On yıl önce durgunluğa girmesine rağmen, halen son derece yüksek donuk kredi oranlarına (kredilerin yüzde 40'ından fazlası) sahip olan Yunanistan, bunun bir örneği.¹³ Yunan Parlamentosu, ancak 2015 yılında takipteki kredilerin azaltılmasını kolaylaştırmak için bir yasa çıkardı. Varlık yönetimi şirketlerinin icra yoluyla devralınan ve ipotekli gayrimenkulleri yönetmelerine ancak 2017'de izin çıktı. Bu gecikmiş önlemler Yunan bankalarının takipteki kredilerini tasfiye etmesine ve borç vermeye başlamasına yardımcı oldu. Ancak Yunanistan'daki dört ana bankanın takipteki kredi riskleri halen 100 milyar Euro'nun (veya Yunanistan GSYH'nin yarısının) üzerindedir.

Çok daha büyük bir ekonomi olan İtalya da aynı sorunu daha düşük bir dozda yaşıyor. Takipteki kredilerin toplam kredilerdeki payı, 2007'de yüzde 5 seviyesinden, Haziran 2014'te yüzde 17'ye yükseldi. Bu rakam halihazırda yüzde 10'a kadar geriledi. IMF'nin belirttiği gibi, "Takipteki kredi oranlarındaki hızlı yükseliş, borçluların, özellikle de küçük ve orta ölçekli işletmelerin (KOBİ'ler) kredibilitesini kötüleştiren uzayan iktisadi durgunluğu yansıtmaktadır."¹⁴ Aynı zamanda, takipteki kredileri bilançodan çıkarma konusundaki çekingenlik ve verimsiz ve uzun yargı süreci, takipteki kredilere çözüm getirmeyi yavaşlatmıştır. Takipteki kredileri bilançodan çıkarmada önemli bir ilerleme olmazsa, bunlar banka kârlılığı ve piyasadaki güven üzerinde yük olmaya devam edecektir". Bu, Türkiye'nin bugün karşı karşıya olduğu risktir.

V. ŞİMDİ NE YAPMALIYIZ?

Türkiye'nin, finansal ve reel sektörleri korumak, kredi akışını sağlamak ve büyümeye devam etmek için kararlı davranması gerekiyor. Hem pratik deneyim hem de akademik araştırmalar bu argümanı desteklemektedir. Josef Korte, Journal of Financial Stability dergisinde yayınlanan Catharsis ("Arınma") makalesinde durumu şöyle açıklıyor: "Banka çözümleme kurallarının nispeten daha güçlü bir şekilde uygulanması, özellikle de yapısal olarak banka finansmanına daha fazla bağımlı olan firmalar açısından, firma büyümesi üzerinde istatistiksel ve ekonomik açıdan önemli bir olumlu etkiye sahip (..) Bu arınma etkisinin iletim kanalları araştırıldığında, bu

¹³ Greece: NPL Market Snapshot 1Q2018. A review of the Greek non-performing loan market by Delfi Partners & Co..

¹⁴ N. Jassaud & K. Kang (2015). A Strategy for Developing a Market for NPLs in Italy, IMF Working Paper/15/24.

EKONOMİNİN SEYİR DEFTERİ

Kredi Akışını Yeniden Sağlayarak Büyüme Süreci Nasıl Başlatılabilir?
Sorunlu Finansal Varlıkların Yeniden Yapılandırılması Programı Önerisi
(Türk TARP'ı olmadan toparlanma olur mu?)
İkinci Kayıt / Nisan 2019

tepav

etkinin daha yüksek kaliteli firmalara (kalite kanalı) yararlı olacak şekilde ve en çok ihtiyaç duyan firmalara kredinin yeniden tahsis edilmesi yoluyla (nicelik kanalı) işe yaradığını görüldüğü.”¹⁵

Geçtiğimiz birkaç ay boyunca, Türk karar alıcıları, bankanın yeniden yapılandırılması konusunu gündemlerine aldılar. Bu noktada, temel olarak yeni bir yaklaşıma ihtiyaç bulunuyor. Zira mevcut yeniden yapılandırmaların çoğu (i) bankacılık sistemine yeni kaynak getirmiyor - bilakis, mevcut borçlarını yapılandırması gereken şirketler ile yeni finansmana ihtiyaç duyan şirketler arasında sıfır toplamı bir oyun halini alıyor; (ii) bazı şirketlerin işletme sermayesi gereksinimlerine rağmen yeni kredi verilmiyor (anlaşılır bir şekilde, bankaların batağı büyütme kaygısı baskın çıkıyor); ve (iii) sağlıklı bir ekonomik iyileşmenin anahtarı olan operasyonel değişiklikleri, birleşme ve satın alma işlemlerini veya düzenli bir tasfiyeyi içermiyor.

Yeni yaklaşım bir sacayağına dayanmalıdır: (i) genel güven ön şart olduğu için rasyonel, öngörülebilir ve piyasa dostu bir makroekonomik çerçeve; (ii) aşağıda daha ayrıntılı olarak açıklanan bağımsız bir fon yönetim yapısı; ve (iii) ayrıca aşağıda ayrıntılandırılan, mevzuat (bankaların zararlarının tespiti) ve adli (iflas süreci, mevcut araçlar) destek.

Genel makroekonomik çerçeve ayağını daha fazla açıklamaya gerek yok. Öyleyse, sorunlu varlıkları (örneğin, krediler, icradan devralınmış hisseler / gayrimenkul) banka bilançolarından çıkarmak için kurulması gereken fon yönetimi yapısını tartışalım. Varlıkların türüne (risk getirisi, sektörel odaklanma) bağlı olarak, farklı özelliklere sahip birkaç fon ve dolayısıyla da farklı yatırımcılar yer almalıdır. Bu çerçevede üç prensip öne çıkacaktır: (i) triyaj / kategorizasyon; (ii) adil bir kamu-özel ortaklığı; ve (iii) bağımsız, yetkin ve şeffaf bir yönetim.

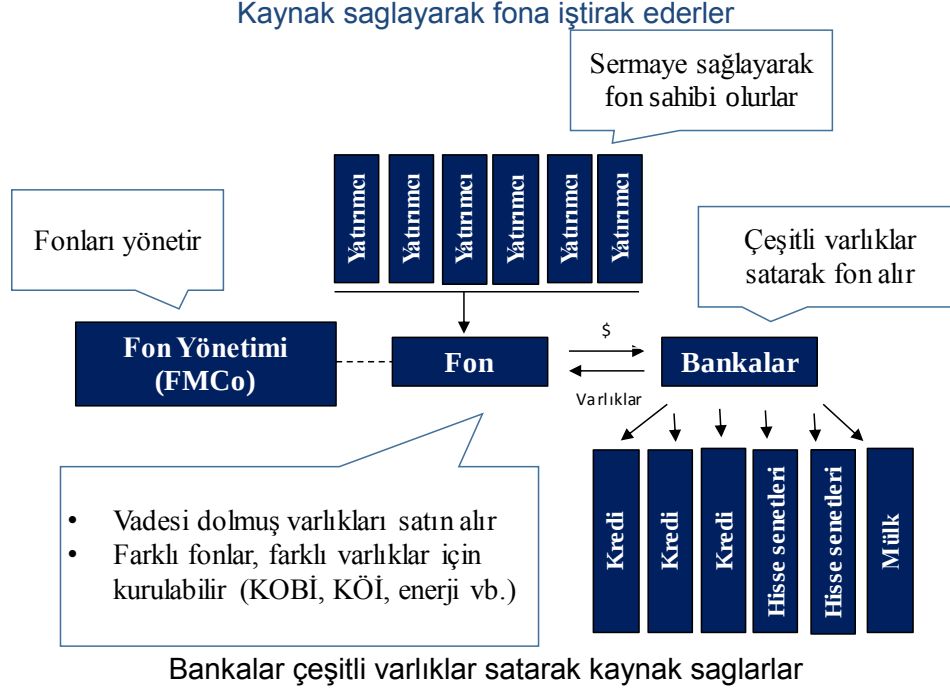
¹⁵ J. Korte (2015). Catharsis—The real effects of bank insolvency and resolution. *Journal of Financial Stability*, 16, 213-231.

EKONOMİNİN SEYİR DEFTERİ

Kredi Akışını Yeniden Sağlayarak Büyüme Süreci Nasıl Başlatılabilir?
Sorunlu Finansal Varlıkların Yeniden Yapılandırılması Programı Önerisi
(Türk TARP'ı olmadan toparlanma olur mu?)
İkinci Kayıt / Nisan 2019

tepav

Şekil 15 Çözüm Planı

Triyaj/ kategorizasyon. Banka bilançolarından çıkarılacak kredilerin, farklı risk profilleri ve yapılandırma ihtiyaçları göz önünde bulundurulduğunda farklı gruplara ayrılması gerekir. Birbiriyle kısmen örtüşen üç yaklaşım kullanılabilir. Birincisi, bunlar risk seviyelerine göre gruplandırılabilirler: (i) takipteki krediler; (ii) izleme listesindeki krediler; ve (iii) güncel piyasa faizinin altında getiri sağlayan canlı krediler (her halükarda iskontoya tabi olması gerekir). İkincisi, sektör, büyüklük ve karmaşıklığına göre gruplandırılabilirler: (i) doğrudan / yarı devlet garantileri ile desteklenen krediler (kamu özel ortaklığı ile yapılan altyapı projeleri, yenilenebilir enerji); (ii) bulundukları değer zincirleri üzerinde etkili olan, genellikle birden fazla bankayı içeren sektör liderlerine verilen krediler; (iii) KOBİ kredileri. Üçüncüsü, yapılacak işleme dayalı olarak gruplandırılabilirler, yani: (i) basit risk transferi (örneğin, doğrudan / yarı devlet garantileriyle desteklenen krediler veya iskontoyla satılan canlı krediler); (ii) ilave önlemlerle (örneğin, yönetim değişikliği, ekonomik veya satış hakları) yapılandırma ve belki yeni finansman sağlanması; ve (iii) şirket veya varlıkların satışı yoluyla tasfiye. Bu kategorilerin her biri için farklı iskontolar, farklı yönetim üslubu ve farklı yatırımcılar gerekir.

Kamu özel ortaklığı. Sorunlu varlıkları için herhangi bir çözümün kamuyu, bankaları ve yeni yatırımcıları içermesi gerekir. Kamu kesiminin katılımı, birden fazla tarafı koordine etme, kritik bir

boyuta ulaşma ve dış finansmanı harekete geçirme için hayati önem taşır. Ayrıca, kamu, piyasa perspektifinden farklı hedeflere sahip ayrı yönetilen yapılar da talep edebilir (örneğin, istihdam yaratma / koruma odaklı yatırım). Bu, şeffaf bir şekilde yapıldığı sürece mümkündür. Takipteki kredilerin ve izlenen kredilerin toplam hacmi GSYH'nin yüzde 9'u kadardır. Bu nedenle, herhangi bir kamu katılımı muhtemelen Ocak 2019'da yayınlanan TEPAV makalesinde Sak ve Özatay'ın gösterdiği gibi, gerçekçi mali manevra alanının içinde kalıyor.¹⁶

Banka katılımı, “elini taşın altına koymak” açısından, sistem için fon sağlamak amacıyla ve kısmen de olsa satın alınan kredilerin fiyatlandırması meselesinin üstesinden gelmek (sorunlu varlıkların bankalardan iskontoyla satın alınması gerekir) için önemlidir. Bankaların bazı varlıkları fonlara “aynı” katkı olarak devretmesi ve hissedar haline gelmesi ya da sentetik mekanizmalar kullanılması bu konuda ara yol bulmakta yardımcı olabilir. Yeni sermaye çekmek, bağımsızlık ve şeffaflığı sağlamak ve performans odaklı yetenekleri çekmek için yeni yatırımcı gerekmektedir.

Yönetim. Herhangi bir özel yatırım fonunda olduğu gibi, yönetimin bağımsız, yetkin ve tam şeffaflıkla hareket etmesi gerekir. Yönetim varlıkları yeniden yapılandırabilmeli, aktif olarak denetleyebilmeli ve satabilmelidir (örneğin, halka arz, gayrimenkul teminatı satışı).

Yukarıda da bahsedildiği gibi, bir diğer kritik nokta ise mevzuata ilişkin ve adli destektir. Uygun bir bankacılık düzenlemesi sadece genel güvenilirliği oluşturmakla kalmaz, aynı zamanda sorunlu varlıkların tedarikini sağlar. Mevzuatta aşırı müsamaha (mali verileri kuşkulu kılar) ile bankaları zararlarını bilançoda göstermesi için agresif bir şekilde zorlamak (banka sermayesini ciddi şekilde bozar) arasında optimal bir denge kurulmalıdır.

Verimli ve esnek bir yargı süreci de bir o kadar önemlidir. IMF'nin İtalya için belirttikleri, Türkiye için de geçerlidir: “Uzun süren verimsiz adli süreç, cebri icranın maliyetini arttır ve takipteki kredilerin yeniden yapılandırılmasının getirisini düşürür.”¹⁷ (...) Örneğin, bir iflas prosedürünü tamamlamak ortalama olarak yedi yıl, gayrimenkul teminatını çıkarmak ise üç yıl alıyor. (...) Yasal belirsizlikler ve uzun bir icra işlemi, seçenekleri sınırlamakta ve yeniden yapılanma maliyetini artırmaktadır.” Yargının odağı ekonomik varlığı kurtarma veya zombileri önlemek için hızlı tasfiye olmalıdır. Bu, hızlı karar almayı, masaya çeşitli paydaşları düzenli bir şekilde (ABD'deki Chapter 11 benzeri prosedür) getirebilecek bilgili hakimler tarafından yönetilen uzman mahkemeleri ve finansal esnekliğin önünün açılmasını gerektirir. Özellikle, mali sıkıntıdaki şirketlere süper haklara sahip finansman sağlanması (yeni paranın mevcut kredilerin önceliğinde haklara haiz olması), bilanço güçlendirmek için borcun öz kaynağa dönüştürülmesindeki vergi sorunlarının çözülmesi ve ipotek (örneğin teminatı paylaşmak) ve sözleşmede tanınan hakların

¹⁶ F.Özatay & G.Sak (2019, Ocak). Maliye Politikasında Manevra Alanı Var mı?, Ekonominin Seyir Defteri, TEPAV

¹⁷ N. Jassaud & K. Kang (2015). A Strategy for Developing a Market for NPLs in Italy, IMF Working Paper/15/24

EKONOMİNİN SEYİR DEFTERİ

Kredi Akışını Yeniden Sağlayarak Büyüme Süreci Nasıl Başlatılabilir?
Sorunlu Finansal Varlıkların Yeniden Yapılandırılması Programı Önerisi
(Türk TARP'ı olmadan toparlanma olur mu?)
İkinci Kayıt / Nisan 2019

tepav

(örneğin satışa sürüklenme) rahatça tatbik edilmesi yeniden yapılandırmaları başarılı hale getirecektir.

VI. SONUÇ

Banka bilançoları konusunda zamanında ve yetkin bir işlem yapılması; (i) özel sektörü (istihdamı, ticari işletme olarak faaliyet gösterme kapasitesini) desteklemek ve rekabet edebilirliğini arttırmak (zombileri ortadan kaldırmak, ölçek oluşturmak); (ii) serbest bırakılan sermaye sayesinde bankacılık sisteminin tekrar kredi vermeye başlamasını sağlamak; (iii) vergi mükelleflerinin parasını bağımsız, şeffaf ve performans odaklı bir araçla etkin bir şekilde kullanmak; (iv) yabancı fon kaynaklarını harekete geçirmek; ve (v) piyasalara pozitif sinyal göndermek hedefleri için gereklidir. Kamu - özel ortaklığı bu hedefler doğrultusunda ilerlemek için en uygun yöntemdir.

Banka bilançolarını temizleyememek ve kredi akışlarını zamanında ve yetkin bir şekilde iyileştirememek, negatif bir geri besleme döngüsünü tetikleme riski taşımaktadır (kredi açlığı, ekonomik daralma, reel sektördeki işletme ve borç ödeme kapasitesinin kaybı, bozulan banka bilançosu, daha fazla kredi kıtlığı). “Bu özel sektör borcu ve dolayısıyla onların sorunu” argümanı bu ana noktayı tamamen kaçırmaktır. Zira özel sektör borcu, banka bilançolarının ana varlık kalemini oluşturmaktadır. Mali sistemin istikrarını garanti eden nihai risk yöneticisi olan kamu da bu meselenin doğal bir paydaşıdır.

Bu problem ekonominin kılcal damarlarında yayılmaya devam ettikçe, sorunu çözmek için gereken kaynak ve çabaların giderek arttığını fark etmek elzemdir. Doğal olarak, çözüm çabaları ancak makroekonomik çerçeveye duyulan genel güven/kredibilite mevcut olduğunda işe yarayabilir.

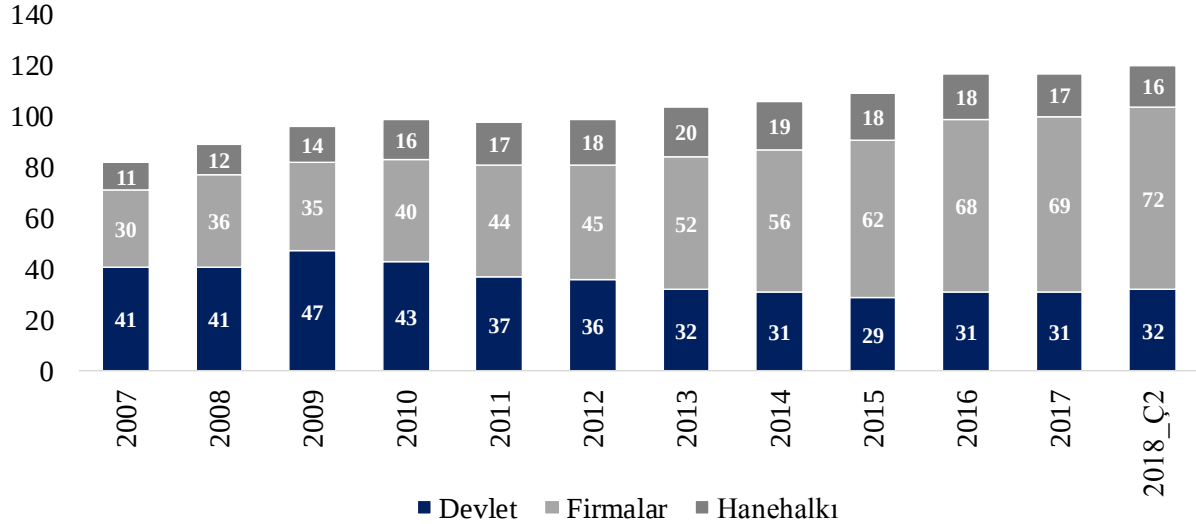
EKONOMİNİN SEYİR DEFTERİ

Kredi Akışını Yeniden Sağlayarak Büyüme Süreci Nasıl Başlatılabilir?
Sorunlu Finansal Varlıkların Yeniden Yapılandırılması Programı Önerisi
(Türk TARP'ı olmadan toparlanma olur mu?)
İkinci Kayıt / Nisan 2019

tepav

EK

Şekil A1 Finans dışı kesime toplam kredi, % GSYH, 2007-2018

Kaynak: Morgan Stanley, TEPAV görselleştirmesi

Şekil A2 Faiz oranları, akım, % dönem sonu, 2017-2019

	Ara.17	Oca.18	Nis.18	Tem.18	Eki.18	Ara.18	Oca.19
Politika Faizi (Harmanlanmış Fonlama Oranı)	12,5	12,8	12,8	17,8	24	24	24
TL Mevduat Oranı (1-3A)	14,4	13,4	13,6	17,4	25,3	23,2	21,7
USD Mevduat Oranı (1-3A)	3,4	3,4	3,4	3,8	5,3	4,2	3,8
TL Ticari Kredi Faizi	17,1	17,2	17,3	23,5	33,4	28,3	26,8
TL Tüketici Kredi Faizi	17,7	18,6	18,8	22,8	37,7	33,1	29,7
TL Mortgage Kredi Faizi	13,5	14,1	14,9	16,9	29	27,8	25,8
USD Ticari Kredi Faizi	4,8	4,3	5,4	5,4	6,4	7,1	6,5

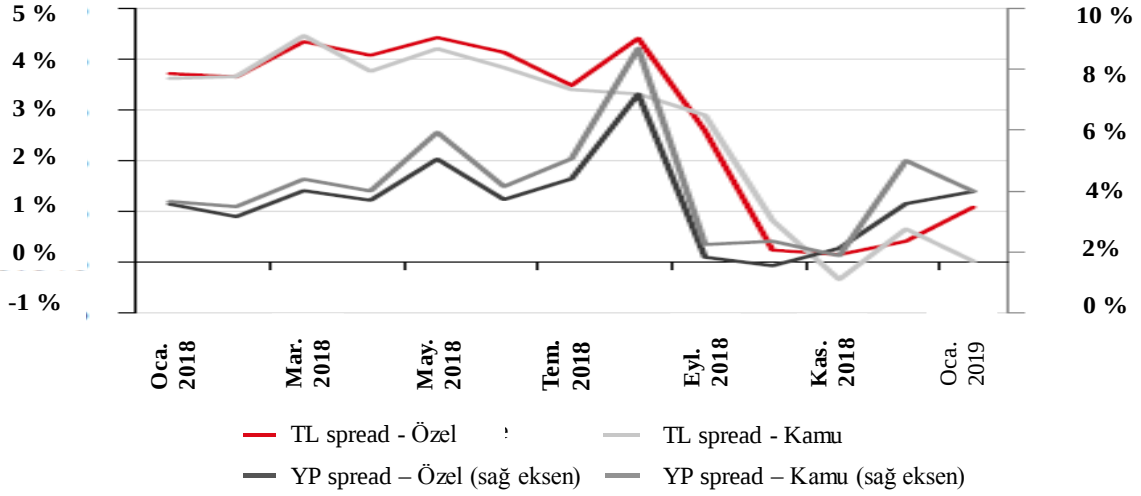
Kaynak: Morgan Stanley, TEPAV görselleştirmesi

EKONOMİNİN SEYİR DEFTERİ

Kredi Akışını Yeniden Sağlayarak Büyüme Süreci Nasıl Başlatılabilir?
Sorunlu Finansal Varlıkların Yeniden Yapılandırılması Programı Önerisi
(Türk TARP'ı olmadan toparlanma olur mu?)
İkinci Kayıt / Nisan 2019

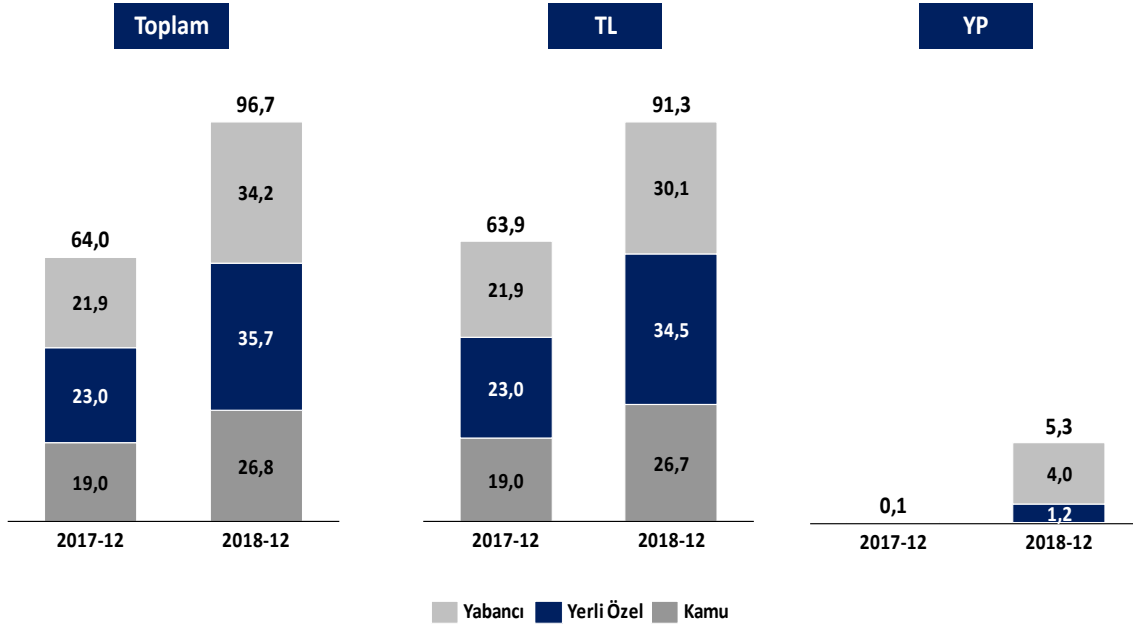
tepav

Şekil A3 Banka Aylık Borçlanma Trendleri, 2018-2019

Kaynak: BDDK, HSBC tahminleri

Şekil A4 Takipteki krediler, milyar TL, 2017-2018

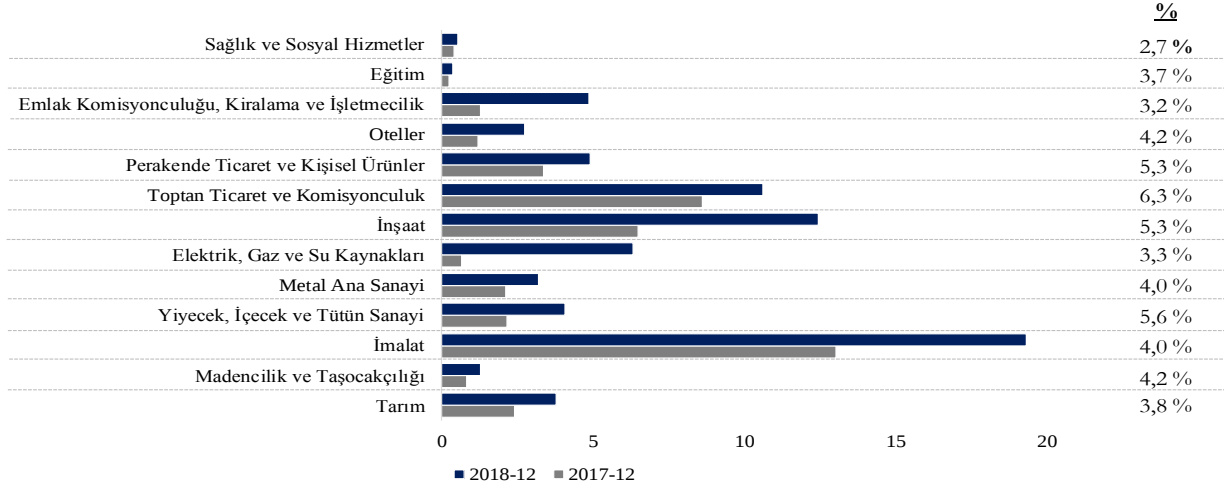
Kaynak: BDDK, TEPAV görselleştirmesi

EKONOMİNİN SEYİR DEFTERİ

Kredi Akışını Yeniden Sağlayarak Büyüme Süreci Nasıl Başlatılabilir?
Sorunlu Finansal Varlıkların Yeniden Yapılandırılması Programı Önerisi
(Türk TARP'ı olmadan toparlanma olur mu?)
İkinci Kayıt / Nisan 2019

tepav

Şekil A5 Takipteki krediler, sektörel kırılım, milyar TL ve toplam kredilerin takipteki kredilere oranı, %, 2017-2018

Kaynak: BDDK, TEPAV görselleştirmesi

Şekil A6 Yakın İzlemedeki Krediler, vade kırılımı, milyar TL ve beklenen zarar karşılıkları, 31.12.2018

		Yakın İzlemedeki Krediler			
		Yeniden Yapılandırma Kapsamında Olmayan Krediler	Yeniden Yapılandırılan Krediler	Yeniden Yapılandırma Kapsamında Olmayan Krediler + Yeniden Yapılandırılan Krediler	Beklenen Zarar Karşılıkları
GARANTİ	Kısa vade	8,5	0,5	38,7	4,0
	Orta ve Uzun vade	20,9	8,7		
AKBANK	Kısa vade	3,6	1,4	29,4	2,9
	Orta ve Uzun vade	14,6	9,7		
VAKIFBANK	Kısa vade	3,3	0,8	20,6	1,3
	Orta ve Uzun vade	10,3	6,1		
ZİRAAT	Kısa vade	1,7	0,4	17,5	2,3
	Orta ve Uzun vade	13,1	2,3		
İŞBANKASI	Kısa vade	3,8	1,2	35,8	3,1
	Orta ve Uzun vade	21,5	9,3		
YAPIKREDİ	Kısa vade	3,4	0,4	33,6	3,6
	Orta ve Uzun vade	25,5	4,3		
TEB	Kısa vade	2,1	0,4	10,3	0,8
	Orta ve Uzun vade	6,1	1,6		
QNB	Kısa vade	0,8	0,6	9,9	1,7
	Orta ve Uzun vade	4,8	3,7		
ING	Kısa vade	2,0	0,2	11,9	0,4
	Orta ve Uzun vade	9,2	0,5		

Kaynak: İlgili Bankaların Faaliyet Raporları, TEPAV görselleştirmesi

Not: Veriler sıralanmış olan banka faaliyet raporlarından derlenmiştir: Garanti Bankası (2018), Akbank (2018), Vakıfbank (2018), Ziraat Bankası (2018), İş Bankası (2018), Yapı Kredi Bankası (2018), TEB (2018), QNB Finansbank (2018), ING (2018).